

Így élünk majd boldogan A mulatságoknak. (Petőfi Sándor)	
Aztán meg ki áll jót, hogy reám ne törne, S elvett birtokáért öcsém meg ne ölne. (Arany János)	

41. Foglaljuk mondatba az alábbi szókapcsolatokat! Melyik határozóra ismerünk?

gyönyörködik a könyvben, elégedett a tollal, torony iránt megy, fűtül a világra, töpreng a mondottakon, vágyik a szeretetre, gratulál a sikeréhez, érdeklődik a művészetek iránt, bízik a sikerben, gondol a holnapra, segít a rászorulón, hajlandó valamire, vét a szabályok ellen

42. Pótoljuk a hiányzó határozóragot, illetőleg névutót, majd alkossunk mondatokat!

dicséret... részesül; neheztel a barátja...; gondolkodik a megoldás...; ragaszkodik a szabályok...; óvakodik a hízelgők...; kezeskedik a barátja...; belefárad a gyaloglás...; utána néz az idézet... érdeklődik a tudományok ...; felmentették a vád ...; szembenéz a nehézségek...; érdeklődik az egészsége...

43. A következő mondatokban melyik mondatrész bővítménye a határozó? Ez a határozó melyik körülményt határozza meg? Melyik kifejezőeszközt alkalmazta a költő!

- a) Tápé alatt halkán forog a malom. (Juhász Gyula)
- b) Sosem volt ennél jobb gondviselésem. (Petőfi Sándor)
- c) Minden más táján a világnak
Szent dalnok lett volna belőle. (Ady Endre)
- d) Csüggedten álltam sokszor félúton. (Juhász Gyula)
- e) A Fénynek földi hang még nem felelt. (Tóth Árpád)
- f) S a rózsakoszorús ifjak, leányok
Rettenve néznek egy fekete pártra. (Ady Endre)
- g) Gyenge létemre így vagyok erős. (József Attila)
- h) Előttünk már hamvassá vált az út. (Tóth Árpád)
- i) Kilenc perccel nyolc óra múlt. (Radnóti Miklós)

44. Írjunk egy-egy olyan mondatot, amelyben a következő szavak, illetőleg szókapcsolatok a szokásos vonzataikkal együtt szerepelnek!

álmodik, bánkodik, dönt, felügyel, hasonlít, lándzsát tör, nevet, törekszik, tudomása van, vitatkozik

45. Elemezzük az állítmány, az alany, a tárgy és a határozók szempontjából ezeket a szólásokat, közmondásokat! Készítsük el a mondatrészek összefüggését kifejező ágrajzokat is!

- a) Ég a keze alatt a munka.
- b) Sok kéz hamar kész.
- c) A kákán is csomót keres.
- d) Elmehetsz Kukutyinba zabot hegyezni.

- e) A jóllakott macska nem fogja meg az egeret.
- f) Emberére akad.
- g) Gyémántot csak gyémánttal lehet csiszolni.
- h) Nem jó az urakkal egy tálból cseresznyézni.
- i) Árnyékaért becsülik a vén fát.
- j) Nem kell a bátornak biztatás.
- k) Benne van a csávéban.
- l) Keresve sem találna jobbat.
- m) Hamar munka ritkán jó.
- n) Nem viszi el szárazon.
- o) Bottal ütheti a nyomát.
- p) Aranyhidat épít valakinek.
- q) Láttam én már karón varjút!
- r) Kopog a szeme az éhségtől.
- s) Több is veszett Mohácsnál!
- t) Hencidától Boncidáig folyt a sárga lé.
- u) Lakva ismeri meg egymást az ember.
- v) Ki-ki a maga háza előtt söpörjön!
- w) Harapófogóval sem lehet semmit sem kihúzni belőle.
- x) Nem viszi el szárazon!

46. Döntsük el, hogy ezekben a példákban melyik jelzők fordulnak elő!

Idézetek	Jelzőfajták
Both bajnok hol van, szegény? (Arany János)	
Szürke haja lebben az égen, (...) (József Attila)	
Nagy uraknak vára fénylik. (Juhász Gyula)	
Szívét nem bántá még nyila szerelemnek. (Arany János)	
Lehunnya sok szemét a ház, (...) (József Attila)	
Szárnyim nővének, s átröpültem A levegőt, a végtelent. (Petőfi Sándor)	
Kelenföld táján, a hídon a zengő Hajnalban vágat a vad gyorsvonat. (Juhász Gyula)	
Sertés testét, az undokot én / / Simogattam. (Ady Endre)	
A város peremén sivít e dal. (József Attila)	
Nemzetemnek vagyok katonája. (Arany János)	
A rakodópart alsó kövén ültem. (József Attila)	
Nyíhog, kapál, rúg, vág Toldi paripája. (Arany János)	
Tanulj dalt a zengő vihartól, (...) (Vörösmarty Mihály)	
Zöld föld felett, kék ég alatt a Hangos pacsirta fütyörész. (Petőfi Sándor)	
Odalenn a mély vadonban, / / A csalános iharosban. (Vajda János)	
S égtek lelkemben kis rőzse-dalok: füstösek, furcsák, búsak, bíborak, (...) (Ady Endre)	
Fönn, fönn a fagy baltája villog, (...) (József Attila)	
Vett is, amit kívánt: paizst, szépet, nagyot, (...) (Arany János)	
Ha férfi vagy légy férfi, Erős, bátor, szilárd, (...) (Petőfi Sándor)	

47. Emeljük ki a jelzős szerkezeteket ezekből a dalsorokból!

- a) Tizenhárom fodor van a szoknyámon.
- b) Ezt a kislányt nem az anyja nevelte.
- c) Gerencséri utca végig piros rózsá.
- d) Töltik a nagy erdő útját.
- e) Megírtam a bús levelet
Egy ragyogó csillag mellett.

48. Rendszerezzük ezeket az idézeteket a jelzőfajtáknak megfelelően!

Minőségjelző	Mennyiségjelző	Értelmező (jelző)	Birtokos jelző

- a) Both bajnok hol van, szegény? (Arany János)
- b) Az én apámnál nincs jobb ember, (...) (Ady Endre)
- c) Biztatgatja két hű igavonó társát (...) (Arany János)
- d) A vadász ül hosszú, méla lesben,
Vár felajzott nyílra gyors vadat. (Vörösmarty Mihály)
- e) Apám szájából szép volt az igaz. (József Attila)
- f) Ezer öltre vagyok idelelni a föld ölén. (Petőfi Sándor)
- g) Ki tudná... elbeszélni a vért, sebet mind... (Babits Mihály)
- h) Toldinak a szíve hajlott a kérésen, (...) (Arany János)
- i) Hol van ő, a nyájas ösmeretlen? (Vörösmarty Mihály)
- j) Bajban van a messze város. (Ady Endre)
- k) Nemzetemnek vagyok katonája! (Arany János)
- l) Ez a város születésem helye, (...) (Petőfi Sándor)
- m) Egymásra néz a sok vitéz, (...) (Arany János)

49. Határozzuk meg a lehető legpontosabban, hogy mi a kiemelt mondatrész ezekben a Petőfi-verscímekben! Mondjuk meg azt is, melyik kifejezőeszközökre ismertünk!

- a) Az **én** mátkám
- b) A **XIX.** század költői
- c) Sors, nyiss **nekem** tért...
- d) Kakasszóra a hajnal **ébred**
- e) **Egy** gondolat bánt engemet...
- f) **Gyors** a madár, **gyors** a szélvész
- g) Ha férfi vagy, **légy** férfi...
- h) **Itt** van az ősz, **itt** van újra...
- i) Költő **lenni** vagy **nem lenni**
- j) Az **elhagyott** zászló
- k) Hány hét **a világ?**

50. Végezzük el az alábbi egy mondategységnyi mondategészek (= 1 meME) elemzését a minta segítségével! Nevezzük meg a mondatrészeket, az azokat kifejező eszközöket, továbbá a hangrendjüket is!

- a) Hazánk, Magyarország egyik hatalmas erdeje a Bükk hegységben csodálható meg.
- b) A hegyi levegő valósággal szédíti az Alföldről érkezett utazót.
- c) Beljebb, a sűrűben orkánok által kidöntött fatörzsek özönét látjuk.
- d) Némelyik vén tölgyfa már porrá korhadt ott a sűrűben.
- e) Az erdő szélén óriási, szürke törzsű, büszke bükkfa áll.
- f) Több őz most tör elő az erdő védelmet nyújtó rejtekéből.
- g) Veszélyt sejtő ősi ösztöne miatt villámgyorsan eltűnik szemünk elől az őzcsorda.
- h) Pompás látvány fogadja itt, az erdő övezte tájon az örvendező turistát.

1 meME	Mondatrész	Szófaj	Hangrend
Dávid			
egy			
bagoly			
kitöméséről			
írt			
dolgozatot			
tanárának.			

51. Milyen nyelvi-logikai viszony van a következő mellérendelő összetett mondatoknak a mondategységei (= tagmondatai) között?

- a) Nem mondhatom el senkinek,
Elmondom hát mindenkinek. *(Karinthy Frigyes)*
- b) A halom gyomrából sós patak fakadt, s kereste útját kanyarogva az aljban. *(Cseres Tibor)*
- c) Szomorúak és elkeseredettek voltunk, de nem panaszkodtunk egymásnak. *(Bartis Ferenc)*
- d) Ülj egy sarokba, vagy állj félre (...) *(Kosztolányi Dezső)*
- e) De az ellenség megfáradt az átkelésben, és így könnyű dolog volt lassítani a nyomulását. *(Kós Károly)*
- f) A szolgánét kellemesen lepte meg a legyalult padló, a kifestett ablakok, ebéd után a teljes csönd, de zavarta őt Zsófi szolgálatkészsége mélyén a zárkózottság. *(Németh László)*
- g) Természetes életet élt, ezért ért meg ilyen tiszteletre méltó magas életkort. *(Kemény János)*
- h) Akkor érkeztek a vár alá a királyoknak a Duna-Tisza közéről fogadott katonái, s Vecelin úr sisakosan, páncélosan mustrálta őket kinn a mezőn. *(Kós Károly)*
- i) Még egy órája volt a veszprémi vonat indulásáig, tehát kényelmesen lépkedett az átforrósodott úttesten. *(Örkény István)*

52. Milyen tartalmi és logikai viszony van az alábbi összetett mondatok mondategységei (= tagmondatai) között?

- a) S rá te vagy legméltóbb, tehát neked adom. (Arany János)
- b) Mi ne győznénk? hisz Bem a vezérünk. (Petőfi Sándor)
- c) Toldi Lőrincnének most van-é a torja?
Vagy menyegzőjének hozta így a sorja? (Arany János)
- d) Néhány lépésnyire az úttól csillog egy kis tó, szélén sötétzöld káka és világoszöld sás, mellette bíbicek nyargalásznak búbos fejeikkel. (Petőfi Sándor)
- e) Így vesződék Miklós nyers, haragos búban,
De van drága dolog otthon Nagyfaluban. (Arany János)
- f) Te jól tudod, a költő sose lódít. (József Attila)
- g) Ki gyermeket nevel, az a hon iránt szent kötelességet teljesít. (Kölcsey Ferenc)
- h) Rossz-hajlamaidat ne fojtsd el, hanem csiszold jóvá őket. (Weöres Sándor)
- i) A teherpályaudvaron
úgy lapultam a fa tövéhez,
mint egy darab csönd; (József Attila)
- j) Zsebeim üres, ennél fogva üres az én hasam is. (Petőfi Sándor)
- k) Ahol pedig nő a veszély, közeledik a megmentő. (Hölderlin)
- l) Amit szívedbe rejtész,
szemednek tárd ki azt, (...) (József Attila)
- m) (...) amit szemeddel sejtész,
szíveddel várd ki azt. (József Attila)
- n) Akinek arca nem áraszt fényt, abból sose lesz csillag. (Blake)
- o) Az embernek vagy jónak kell lennie, vagy a jót utánoznia kell. (Démokritosz)
- p) Rab vagy, amíg a szíved lázad; (József Attila)
- q) Ki tud várni, az sokat tud. (Kölcsey Ferenc)
- r) Gyöngye fuvallat a tóba zilál,
fények gyöngysora lebben. (Weöres Sándor)
- s) Nem érzem én, csak értem aggodalmad. (József Attila)
- t) Fejére szól, ki szót emel. (Arany János)
- u) Tudnunk kell, hogy a szenvedés az elkövetett tettekben rejtőzik. (Tagpo Lhajde)
- v) Szél játszik a patakkal,
én meg a te hajaddal. (Weöres Sándor)
- w) Aki önmagát legyőzi, erős. (Lao-ce)
- x) A nők mosolya elfelejteti, hogy a tavasz rövid. (Li Tai To)
- y) (...) s mi borzadva kérdezzük, mi lesz még (...) (József Attila)
- z) A gonosz, értelmetlen, szégyentelen, alacsonyrendű élet nem rossz élet, hanem hosszadalmas meghalás. (Démokritosz)

53. Állapítsuk meg, hogy az alá- vagy a mellérendelő összetett mondatnak melyik fajtái fordulnak elő ezekben a verssorokban! (Az idézetek Petőfi Sándortól valók.)

- a) Fölnevelem szegényt, hisz úgysincs gyermekem.
- b) A rendbe szedett nép ugyancsak megállott,
Amint megrohanták a magyar huszárok.
- c) S akként cselekedett, amint megfogadta.
- d) Éj van-e, vagy szemem világa veszett ki?
- e) Felelnem kelle – hát az
Írást abban hagytam.

- f) Tudom, sokat koplaltál...
- g) Gyönyörűséges volt, amit ekkor látott.
- h) Meg is állt, hogy körülnézze a világot.
- i) Öreg volt a halász, térdig ért szakála.
- j) A nyelv mozog, s a kéz pihen.

54. Elemezzük a kijelölt példamondatot! Mutassunk rá a beszélő szándékára, a mondat szerkezetére és a mondat logikai minőségére! Jelöljük a mondatrészeket a tanult módon! Ábrázoljuk a mondatrészek közötti összefüggést ágrajzzal!

- a) Lóránt boldogan köszöntötte a régi barátját.
- b) Balázs újult erővel szervezte a fogadást.
- c) Igaz-e, hogy a Bajkál-tó növényvilágát szeretné kutatni Zsigmond?
- d) Tamás ne a gáti, hanem a fornosi nagyvőfély lakodalomverseit értékelje!
- e) Nem győzni ment Kata tegnap Budapestre?
- f) Megszületett a család hetedik unokája, Lacika!
- g) Lelkesen készültünk Zsókéval arra, hogy elutazunk Vlagyivosztokba.
- h) Az ungvári egyetemisták nem ismerhették meg István terveit.
- i) Moszkvában nem az októberi napok hoztak vidámságot Dávidnak.

55. Készítsünk ágrajzot az alábbi köznyelvi mondatok mondategységei, vagy csonkamondatai viszonyról!

- a) Megkaptátok ti is meghívót, remélem.
- b) Vidd vissza a könyvet, s egyúttal hozd el az enyém!
- c) Ha újra elénekelték a tanult dalt, kedvük szerint változtattak rajta a falusi emberek.
- d) Mariannal együtt mentünk a könyvtárba, tudniillik találkoztunk a téren.
- e) A vendégek jól érezték magukat, sokáig maradtak.
- f) A detektívregény olyan játék, amelyet a szerző és az olvasó együtt játszik.
- g) A levegő páratartalma növekszik, ezért a légnyomás csökken.
- i) Mi, emberek rablónak, kártevőnek tartjuk a rókákat, ők pedig ügyesnek önmagukat.
- j) Akár meg lehet javítani, akár így marad, újat most nem vehetünk.

56. Ismerjük fel a következő példák mondategységei, illetőleg csonkamondatai közötti logikai, szerkezeti viszonyt! Ábrázoljuk az összefüggéseket!

- a) Ahogy eltátotta, úgy maradt az álla. (*Arany János*)
- b) Ki a Tisza vizét issza, vágyik annak szíve vissza. (*Ismeretlen szerző*)
- c) Azzal álla bosszút, hogy csak fel sem vette. (*Arany János*)
- d) A barátság nemcsak a boldogságot aranyozza be még ragyogóbban, hanem a bajokat is elviselhetőbbé teszi. (*Cicero*)
- e) Azért van jogom engedelmességet követelni, mert ésszerűek a parancsaim. (*Antoine de Saint-Exupéry*)
- f) Aktákba írják, miről álmodoztam... (*József Attila*)
- g) A foltos gyöngyszemet ki lehet csiszolni, és visszakaphatja eredeti fényét, de a könnyelműen kiejtett szónak nincs orvossága. (*Si King*)
- h) Akik úton járnak, azoknak vezetőül szolgálnak a csillagok. (*Antoine de Saint-Exupéry*)
- i) Életünk első felét a boldogság után való kielégítetlen vágy jellemzi, a második felét a boldogtalanságtól való aggodás. (*Schopenhauer*)

- j) Ha nem árad ki, a lélek magába sűrűsödik. *(Flaubert)*
- k) Az ésszerűséghez igazán nagy önmegtagadás kell, ha egyáltalán képes rá az ember. *(Delacroix)*
- l) Az az ember, aki nem csinál hibát, rendszerint semmit sem csinál. *(Phelps)*
- m) (...) ha az ember mindenkit ki akar elégíteni, soha senkit sem elégít ki. *(Retz)*
- n) Az ember kötelessége csak ott ér véget, ahol a lehetetlen kezdődik. *(Pasteur)*
- o) Hagyd rá a sorsra, szabjon az irányt,
S légy bizalommal szerencséd iránt. *(Lope de Vega)*
- p) Ha egyedül vagy, egészen magadé vagy. *(Leonardo da Vinci)*
- q) Kevesen vannak azok, akik azért vesztettek valamit, mert lemondtak róla. *(Kung Fu Ce)*
- r) Legszebb emlék ez: szeretet, melyet magunk után hagyunk mások szívében. *(Cicero)*
- s) Nem törődöm azzal, hogy az emberek nem ismernek, azzal törődöm, hogy nem ismerem az embereket. *(Kung Fu Ce)*
- t) Nem voltam más, csak ember,
s ez a név harcost jelent. *(Goethe)*
- u) Egyetlen parancs van, a többi csak tanács: igyekezz úgy érezni, gondolkozni, cselekedni, hogy mindennek javára legyen. *(Weöres Sándor)*
- v) Ne törődjetek azzal, amit a kritika mond, egy kritikusnak sem emeltek még szobrot. *(Sibelius)*
- w) Nincs kötelesség, amit annyira aláértékelünk, mint azt a kötelességet, hogy boldogok legyünk. *(Stewenson)*
- x) A képzelethez nem azt csatoljuk, amit akarunk, hanem amire képesek vagyunk. *(Maeraux)*
- y) Egyetlen ismeret van, a többi csak toldás: alattad a föld, fölötted az ég, benned a létra. *(Weöres Sándor)*
- z) Örök gyermekek vagyunk, s mindig új játékok után loholunk. *(France)*

57. Vizsgáljuk meg az alábbi mondatokat! Miért sajátos jelentéstartalmúak az itt olvasható mellékmondatok?

- a) Úgy jóllakott, hogy nem tudott felkelni az asztaltól.
- b) Ha megérkezel, azonnal hívj fel!
- c) Olyan a felelet, amilyen a kérdés?
- d) Bár beteg voltam, mégis elmentem a színházba.
- e) Ha beteg vagy, menj orvoshoz!
- f) Jóllehet kacag, legszívesebben zokogna.
- g) Úgyesen gazdálkodtunk, úgyhogy következhet egy szentpétervári utazás.
- h) Olyan piros vagy, mint a rózsza!
- i) Áll a ház még, bár fogy gazdasága. *(Vörösmarty Mihály)*
- j) Nincs oly vitéz a földön, mint Hány bátya volt. *(Garay János)*
- k) (...) Habár fölül a gálya,
S alúl a víznek árja,
Azért a víz az úr! *(Petőfi Sándor)*
- l) Rohanj, ha rongy is a mentéd! *(Ady Endre)*

58. Végezzünk mondatelemzést a következő szempontok alapján!

- A) Jelöljük aláhúzással a mondatrészek közötti összefüggést!
 - B) Állapítsuk meg, hogy milyen mondategységet elemeztünk a beszélő szándéka, továbbá a szerkezete és a logikai minősége szerint!
 - C) Pótoljuk a mondatvégi írásjelet! Indokoljuk meg, hogy miért ezt alkalmaztuk!
- a) Lopóddzunk az ablak alá, hogy meglephessük énekünkkel
 - b) Zárd az elektromágnes áramkörét, hogy vonzza a vasat
 - c) Már többször figyelmeztettelek, hogy ne hallgatóddzál
 - d) Ti is gyertek az udvarra, hogy kinn kergetőzhessünk
 - e) Most úgy eddzetek, hogy csak adogattok a kapura
 - f) Ugye te is azt ígérted, hogy nem lősz a madarakra
 - g) Kend meg zsírral a tengelyt, hogy ne nyikorogjon a kerék
 - h) Toldd meg a köpenyed szárát, mert rövid
 - i) El ne felejtse, amit megígértél
 - j) Akkor szólalok meg, amikor rám kerül a sor
 - k) Megkérdezte, hogy itt maradhat-e éjszakára

59. Szerkesszünk idézést! Idézzük pontosan az itt következő, megjegyzésre érdemes szavakat! Ahol lehet, ékeljük be az idéző mondatot az idézetbe! Ügyeljünk arra, hogy az idéző mondat jellegzetes *monda* igéjét minél változatosabban alkalmazzuk!

- a) Ha élet zengi be az iskolát,
Az élet is derűs iskola lesz. (Ady Endre)
- b) Fiaim, csak énekeljete! (Tompai Mihály)
- c) Elhull a virág, eliramlik az élet. (Petőfi Sándor)
- d) Gondolj merészet és nagyot, és tedd rá éltedet! (Vörösmarty Mihály)
- e) Szeresd a hazát, és véd meg minden rontás ellen! (Balassi Bálint)
- f) Nem a pacsirta fontos, csak a dal. (Juhász Gyula)
- g) Jól tudom, mi lappang bokrodnak megette. (Arany János)
- h) Erős akarat nem ismer akadályt. (Zrínyi Miklós)
- i) Semmi sem jellemző annyira egy nyelvre, mint sajátos hangzása. (Kodály Zoltán)
- j) Könnyebb egy csatát megnyerni, mint leírni. (Móra Ferenc)
- k) Oly korban éltem én e földön, mikor a költő is csak hallgatott. (Radnóti Miklós)
- l) A szívem úgy elnehezült, mintha kialvó mécsként lobogna benne az élet. (Gárdonyi Géza)
- m) Nem békülök meg, bármit is beszéltek. (Kosztolányi Dezső)
- n) Mi jó az értelemnek kacagni ott, hol szívek megrepednek. (Madách Imre)
- o) A harcot, melyet őseink vívtak, békévé oldja az emlékezés. (József Attila)
- p) Félre tölünk gond, búbánat! (Csokonai Vitéz Mihály)
- q) Falon az inga lassú fénye villan, oly tétován jár. (Tóth Árpád)
- r) Gyöngyvirág még kevés volt az erdőben, de a kakukk már májust kiáltott. (Fekete István)
- s) Az emberek mindent megbocsátanak, kivéve a rossz fogalmazást. (Churchill)
- t) A kritika a valóság öntudata. (Belinszkij)
- u) Lételemnek egy értelme van: szolgálni az Elérhetetlent. (Blok)
- v) Az ember sorsát az pecsételi meg, vagy inkább: az mutatja meg, hogy miképpen vélekedik önmagáról. (Thoreau)
- w) Az ember akkor fiatalodik meg, amikor a lelke. (Sztanov)
- x) A semmi: a lét hiánya. (Leonardo da Vinci)

- y) A legnagyobb vágyam tudod, mi? Tulajdon árnyam átugorni. (Goethe)
z) Mindenki a maga módján álmodja meg az életét. (France)

60. Különböző forrásokból: könyvekből, lexikonokból, szótárakból, regényekből, versekből, szónoklatokból sok híres ember mondása vált közismertté széles körben. Ezeket az általánosan elterjedt gondolatokat *szállóigék*nek nevezzük.

- A) Mit tanulhatunk ezekből a szállóigékből? Értelmezzük az alábbiak jelentését!
B) Írjuk le a következő példákat az idézés különböző formáiban!

- a) Nem azé a madár, aki elszalasztja. (Arany János)
b) Kedved majd követendi gyász. (Petőfi Sándor)
c) Legkülönb ember, aki bátor. (Ady Endre)
d) Ki magáért fárad, gyakran csalatkozik. (Kölcsey Ferenc)
e) Erős akarat nem ismer akadályt. (Zrínyi Miklós)
f) Dunának, Oltnak egy a hangja. (Ady Endre)
g) Minden áldozat kicsiny azokhoz képest, miket a hazának kívánni joga van. (Kölcsey Ferenc)
h) Amíg jól van dolgod, föl ne gerjeszd mérgem! (Petőfi Sándor)
i) Ábrándozás az élet megrontója. (Vörösmarty Mihály)
j) Nem hal meg az, ki milliókra költi dús élte kincsét. (Arany János)
k) Úgy maradt, mint a szedett fa. (Vörösmarty Mihály)
l) Ej, ráérünk arra még! (Petőfi Sándor)
m) Ember, küzdj és bízva bízzál! (Madách Imre)
n) Nyelvében él a nemzet. (Széchenyi István)
o) Ki itt belépsz, jövőbe lépsz be. (Juhász Gyula)

61. A magyar nyelv szólásai, szóláshasonlatai is bővelkednek tanulságos, figyelemreméltó gondolatokban.

- A) Magyarázzuk meg ezeknek a híres mondatoknak a jelentését!
B) Szerkesszünk különböző megoldású idézéseket!

- a) A hazának a füstje is kedvesebb, mint idegen országnak a tüze.
b) Gyakori vendég a betegség, hol tisztaság nincsen.
c) Úgy áll ott, mintha földbe gyökerezett volna a lába.
d) Ésszel, kézzel sokra mehetsz.
e) Úgy él, mint hal a vízben.
f) Fáradsággal adják a tudományt.
g) Úgy kerülgeti, mint macska a forró kását.
h) Kemény fába vágta a fejszét.
i) Úgy eltűnt, mint a kámfor.
j) Szívet cseréljen, ki hazát cserél!
k) Úgy vág az esze, mint a borotva.
l) Maga alatt vágja a fát.
m) Vagy megszokik, vagy megszökik.
n) Nem a rózsza szúr meg, hanem a tövise.
o) Bottal ütheted a nyomát.
p) Nem esik messze az alma a fájától.
q) Átesett a ló túlsó oldalára.

- r) Se híre, se hamva.
- s) Helyén van, mint Makó víz után.
- t) Úgy áll a szája, mintha vadalmába harapott volna.
- u) A földet a gazda nyoma hizlalta.

62. Szerkesszünk különböző megoldású függő idézetet az alábbi szólások és szóláshasonlatok felhasználásával!

- a) Maga alatt vágja a fát.
- b) Vagy megszokik, vagy megszökik.
- c) Nem a rózsa szúr meg, hanem a tövise.
- d) Bottal ütheted a nyomát.
- e) Nem esik messze az alma a fájától.
- f) Átesett a ló túlsó oldalára.
- g) Se híre, se hamva.
- h) Helyén van, mint Makó víz után.
- i) Úgy áll a szája, mintha vadalmába harapott volna.
- j) A földet a gazda nyoma hizlalta.

63. Pótoljuk a Petőfi-idézetek hiányzó mondatkezdő betűit és mondatvégi írásjeleit! Vegyük figyelembe a *Bevezetés a magyar hangtanba és alaktanba nemcsak idegen ajkúak számára* című nyelvkönyvet!

- a) ___ol vagytok, ti régi játszótársak_
- b) ___ár maradtam volna benne végig_
- c) ___ová lett a tarka szivárvány az égről_
- d) ___h, természet, oh dicső természet_
- e) ___llt egy szobor magas hegy tetején_
- f) ___át hogymint vagytok otthon, Pistikám_
- g) ___anyánkat, ezt az édes jó anyát, oh, Pistikám, szeresd, tiszteld, imádd_
- h) ___fjú lánya a vén télnek, kedves kikelet, hol maradsz_
- i) ___iszteljétek a közkatonákat, nagyobbak ők, mint a hadvezérek_
- j) ___zrivel terem a fán a meggy_

64. Pótoljuk az alábbi mondatokban a hiányzó írásjeleket! Vegyük figyelembe a *Bevezetés a magyar hangtanba és alaktanba nemcsak idegen ajkúak számára* című nyelvkönyvet!

- a) S rá te vagy legméltóbb tehát neked adom (Arany János)
- b) Nyakatokon vad úri tatárok
S mégis büszke a ti fejetek (Ady Endre)
- c) Leveles dohányát a béres leveszi
A gerendáról és a küszöbre teszi
Mevágja nagyjából
S a csizmaszárbul
Pipát húz ki rátölt és lomhán szipákol (Petőfi Sándor)
- d) Édes hazám fogadj szívedbe
hadd legyek hűséges fiad (József Attila)
- e) Hát hogymint vagytok otthon Pistikám (Petőfi Sándor)

- f) Veletek száguld vív ujjong a lelke
Véreim magyar proletárok (Ady Endre)
- g) Fut Bécs felé Jellasics a gyáva (Petőfi Sándor)

65. Döntsük el, hogy mikor kell vessző az alábbi mondatokban a *vagy* kötőszó elé! Indokoljuk meg a válaszunkat!

- a) Rabok legyünk vagy szabadok? (Petőfi Sándor)
- b) Vagy láng csap az ódon, vad vármegyeházra
Vagy itt ül a lelkünk tovább leigázva. (Ady Endre)
- c) Végezd a dolgodat, ha van vagy aludj, ha tudsz aludni! (Mikszáth Kálmán)
- d) Éj van-e vagy szemem világa veszett ki? (Petőfi Sándor)
- e) Vagy igaz világ lesz vagy nem lesz itt semmi. (Ady Endre)
- f) Tűz van-e vagy árvíz vagy víják a várat? (Arany János)
- g) Vajon hajnalodnak vagy alkonyodnak harmatcseppje ez? (Petőfi Sándor)
- h) Gunnyaszt vagy dög is már? (Arany János)